D·N
21/9 1952

Välj för friheten

Staten, det är vi alla i samverkan. I den tanken, i den definitionen, ligger det en hel del sanning, och utifrån den har politiken sedan årtionden bedrivits i demokratierna. Vi skall, det är innebörden i Per Albin Hanssons bild om folkhemmet, fördriva nöden med gemensamma ansträngningar, ge lika möjligheter åt alla i uppfostran och undervisning, utjämna motsättningar och bryta ned klassgränser, stegra produktionen för det gemensamma bästa. Staten får inte bara vara en surmulen tjänsteman bakom en lucka, som det skrivs för femtio år sedan, den måste ingripa som hjälpare, skiljedomare och förmedlare.

Men denna värdefulla utvidgning av statens makt har sina gränser, även om det är svårt att klart dra upp dem. Staten skall vara ett folkhem, men inte en hård husbonde, som behärskar och dirigerar allt och alla. Tendenserna åt det hållet växer. Staten, det är också en samling styrande och deras biträden, som vill öka sin makt och inför vilka den vanlige medborgaren lätt tär sig bara som ett redskap, en underordnad. Denna de maktägandes naturliga men farliga vilja att bli mäktigare får stöd av teorier som i sin dyrkan av staten glömmer bort att makten kan bli tryckande även om de styrande tillsätts av de styrda. Statens realitet blir en minister, en byråkrat, en liten kommissarie, vilkas befallningar i det enskilda fallet inte har något att göra med den folkvilja som är källan till deras välde; realiteten blir godtycke, och folket blir en skuggа i bakgrunden. Det är det vi måste värna oss emot — tvångsstaten som likt den mytiske husbonden talar om vad vi skall göra, vad vi skall bli, vad vi skall tänka.

Det har redan gått för långt i den riktningen. Vi kan se att staten inte klarar sina uppgifter. De styrande har inte den övermänskliga insikt de gör anspråk på. De har spätt fel hela tiden: 1948, då de gav en inflationskredit åt Ryssland i tro på en kris i USA, 1948, då de lovade stabilt penningvärde, lägre priser och mera bostäder, 1950, då de talade om en gångsinflation. Det är typiskt att de berömmer sig själva då det går väl och skyller på utlandet då det går galet. Deras vilja är god, men förmågan räcker inte; ingens förmåga är tillräcklig.

Går vi vidare på den vägen, blir faromа för friheten allt större. Vi kommer steg för steg fram till tvångsstaten, då hela samhället blir ett instrument för byråkratin att spela på. Då arbetskraften dirigeras till de platser där den — kanske enligt allderles oriktiga förutsättningar — anses behövlig, då styresmännen bestämmer vilka industrier som skall arbeta och hur mycket var och en skall få för sitt arbete. Alla blir kuggar i hjulet. Och vem driver hjulet? Folket, säger man, men folket kan inte sätta sig in i alla dessa detaljer, det får lita på de härskande eller knorra i tystnet. De verkliga maktхavarna blir byråkraterna; de kan inte heller överblicka situationen, men de kan ge order som alla måste lyda.

Så kommer även den politiska friheten i farozonen. Vi ser i dessa dagar tecknen på detta. Tala inte mot folkviljan, sägs det då man kritiserar ministrar och ämbetsmän. Håll med eller håll tyst, fortsätts det, annars kan vi inte styra, annars blir det så svårt att styra. De härskande har rätt, från sin synpunkt — det är lätt att styra om ingen bråkar eller är motspinatig eller säger emot och var och en vill göra sitt jobb så lätt och tryggt som möjligt. Men fortsätter vi åt det hållet, blir även den fribet som är demokratins förutsättning kringskuren och försvagad. Om staten ordnar allt, måste den också få folk att tänka efter hud från ovan, elljest går det inte att ordna allt.

Det är dessa glidningar mot något ingen av oss önskar som vi måste akta oss för. Vi vet att friheten att välja yrke, att säga vad man tycker, att tänka och låta utan rädsla för kommissarier och konstaplar i hemmet eller i samhället ger oss glädjen och kraften i livet. Den känslan, den realiteten vill vi behålla. Valet mellan staten som hjälpare och staten som styrare sker inte på en gång, det är ett val och en strid som vi och hela mänskligheten alltid måste fortsätta med. Men låt oss försöka tänka på det stora det här gäller och i varje läge då hotet från staten förmörkar framtiden välja för friheten.

Vad regeringen uträttat

Socialdemokratin vädjar om makt för att fullföja sin politik. Vad har denna politik medfört? Vilken utveckling främjar den som med sin röst stöder socialdemokratin?

Är det socialpolitiken det gäller? Nej, och åter nej. Där är alla ense — kritiken mot socialdemokratin riktar sig mot att regeringen lätt en rad socialförmåner förlora i värde och lätta andra reformer vänta, trots löften om deras genomförande. Vem som än vinner i valet av de båda stora partierna — folkpartiet eller socialdemokratin — är förtrott socialt reformarbete tryggat.

Gäller det den fulla sysselsättningen? Nej. Socialdemokratin har inte skänkt oss den fulla sysselsättningen — den har vi fått som gåva av en internationell högkonjunktur. Möjligheterna att också i fortsättningen bekämpa arbetslösheten har försvårats genom regeringens politik — men den fulla sysselsättningen kan upprätthållas, och vi är ense om att upprätthålla den.

En röst åt socialdemokratin betyder däremot godkännande av en politik som medför:

att penningvärdet fallit med 25 procent sedan 1950 och 30 sedan valet 1948,

att de små spararna bara på två år berövats 3 miljarder kronor av sina besparingar,

att skatterna stigit så gott som oavbrutet sedan början av trettiotalet — med mellan 200 och 400 procent också för medborgare i de lägre inkomstlägena,

att den reella bostadsbristen ökat med ungefär en femtedel bara de senaste två åren,

att det i år bygge endast 40.000 lägenheter mot närmare 60.000 1946 och 1947,

att barnbidragen sedan valet 1948 förlorat 24 procent av sitt värde, mödrahjälpen, 30 sedan 1944, bosättningslånen 28 sedan 1946 och moderskapspenningen 55 procent sedan 1938,

att den 1946 beslutade sjukvårdsreformen förstatta ur kraft,

att livsmedelspriserna sedan valet 1948 stigit: mjölk med 22 procent, smör med 29, nötkött med 89, kalvkött med 67, margarin med 28, mjöl och gryn med omkring 70, socker med 57.

Väljarna kan sätta stopp för denna politik. De kan framtvinga skydd för penningvärdet, trygghet för socialreformerna, mer bostadsbyggande, slut på livsmedelsprisstegringarna. De kan bryta samråd och samverkan mellan partierna och åter direkt inflytande för folket på de stora frågorna. De kan göra en genom att i dag rösta på folkpartiet.

PRESSGRANNAR

Kan socialdemokratin hävda sig inför folkpartiets framsteg? frågar en del fråga som de flesta vakna medborgare nu ställer vid valet, understryker tidningen Arbetaren (synd.) vid att försök att tippa utgången. För kommunisternas del är huvudtendensen given, det blir fortsatt decimering:

Dock får man räkna med att krympningen av det "artificiella", utlandsförankrade, partiet inte kan ske i samma raska takt som förseglande val gav prov på. Förklaringen är den att decimeringen då var så stark att man nu allt mer närmar sig partiets "oförsvarbara kärna". Ensellestid kan man på längre sikt räkna med att även "kärnan" krymper på grund av att rekryteringen bland de unga går allt trögare ju längre den nuvarande utvecklingen fortskrider. Här har man egentligen att göra med samma företeelse som tillåter folkpartiet att steg för steg gnaga sig fram på socialdemokratins bekostnad.

Bondeförbundet, som i politisk mening tillhör sig det största intresset, spelar i stundens läge en avgörande roll: det har på ovisa framtid uppskjutit den avgörande drabbningen mellan socialdemokratin och folkpartiet, heter det vidare i pressgnosen:

Som parti kommer bondeförbundet att hävda sig relativt bra. Socialdemokratin kommer att "hålla sin ställning", d. v. s. förlora mindre än man väntar. En rent tillfällig hjälp åt socialdemokraterna förelägger nog i den partiella arbetslösheten regeringen delvis själv framkallar med kreditrestriktionerna... Den spänning som förefanns vid 1948 års val är borta. Rådoms koalitionsvillighet har medfört att alla på förhand vet valutgången så tillvida att professor Ohlin icke är att vänta i kanslihuset. Att folkpartiet skall drabbas av stagnation är uteslutet, åtminstone vad absolut tal beträffar. Men takten i den tillväxt kan mattas. Å andra sidan måste man räkna med en bestående tendens till förskjutning åt folkpartiets håll. Kanske bör man hålla möjligheterna dörr öppen för en starkare folkpartistisk framgång än man tycker sig ha anledning att räkna med.

Folkpartiets "anatomming" — för att begagna Arbetarens karaktäristik av läget — märks starkast "i det gränsskikt där även socialdemokratin är förankrad", bland fackföreningsfolket inte minst. Förra gången fördubblades arbetarrösterna för folkpartiet. Att detta skedde i samband med en särskilt bred anslutning från den yngre generationen har tydligen gjort ett starkt intryck. Det lovar större förskjutningar i fortsättningen.

En socialistisk samhällsordning kan icke tänkas, än mindre bestå utan utbredt statligt tvång. Regeringens inställning och handhavande av folkets angelägenheter bekräftar detta framhåller Eskilstuna-Kuriren (fp). Socialismen sätter all sin tro till staten. Genom den skall allt ske:

Socialismen tror på staten såsom människans herre och förmyndare. Den tror inte på människans förmåga att själv svara för sin handel och vandel. Tyrkiet är den rädsla för att förverkliga kravet på folkomröstning. Den vägrar icke alltjämt från medborgarna till ett direkt ställningstagande i de större frågorna. De ära icke tillräckligt mogna och omdömesgilla.

Socialdemokraterna inta i dag samma reaktionära ståndpunkt som moderaterna till den allmänna rösträtten för femtio år sedan.

De förnekade också medborgarnas ansvarskänsla. De gjorde det när rädsla för den egna maktställningen:

Rädsla är det också som i denna stund behärskar socialisterna av i dag — rädsla för folket. De veta, att de kunna driva fram sina partiintressångare att rösta på partiet — men de äro på det klara med att de, vid folkomröstning i en stor, konkret fråga, icke kunna tvinga den enskilde medborgaren att säga nej, då både hans förstnft och hans samvete bjuda honom att säga ja.

Folkomröstningen skulle avslöja svagheter i socialdemokraternas anspråk på att i allt väsentligt företräda folkmeningen, och det vill de på inga villkor vara med om. De förvärvar att bland underkänna medborgarnas omdömesförmåga, hindra dem att göra sig hörda. Hellre förstumma folkets röst än lyssna till en envägsrösl, ett fritt utslag av folkviljan.

Högern påstår ivrigt att den "ligger närmast till det sjunde mandatet i Sörmland". Detta är i grund felaktigt. Sista mandatet hålles med bred marginal av folkpartiet. Högern måste öka med 2.167 röster om den skall kunna erövra mandatet, även om folkpartiet inte alls ökar. Det är teoretiskt tänkbart, men tillgängliga opinionsundersökningar hittills har visat att folkpartiet i hela landet ökar mer än högern. Den enstånga inskjutningen på folkpartiet i Sörmland gäller emellertid av naturliga skäl i hög grad socialdemokraterna. Deras lokalorgan visade nyss sin stora förtrolning. Mycket förklarligt — ty om högern skulle lyckas öka något tusental röster, men samtidigt genom sitt enaidiga misstänkliggörande också lyckades beröva folkpartiet ett par tusen röster, så skulle resultatet bli att folkpartiet förlorade ett mandat.

VAD VALET GÄLLER

Vill Ni ett samhälle med förelse-frihet för individen eller ett an staten mer och mer reglerat liv?

Önskar Ni en social trygghetspolitik och full sysselsättning eller en politik som genom inflation och prisstegringar i längden försvårar både deförnsz?

Önskar Ni en näringspolitik som eftersträvar en rättvis behandling av alla näringsgrenar, eller en politik som blir beroende av köpslagan mellan regeringspartierna?

Önskar Ni på bästa sätt stabilisera finanser eller en Skoldek politik, som är efter år tar ut hundratals miljoner för mycket av skattebetalarna?

Önskar Ni ett ökat inflytande över samhällets angelägenheter åt medborgarna själva och lika vikt åt alla röster eller motsatt Ni Er en fortsatt demokratisk utveckling i denna anda?

Svarar Ni Ja på den första delen av dessa fem frågor, då säger Ni Ja till folkpartiet. Då hjälper Ni till i arbetet för fred, frihet, trygghet och framåtskridande.

(Ur Bertil Ohlins anförande på Medborgarplatsen.)

Stenattentat mot två bussar

Ett par Handenbussar utsattes på återdagskvällen för attentat. Då de var på väg in mot Stockholm blev de vid hållplatsen Lugnet bombarderade med stenar. På ena bussen, som var fullsatt, slogs två fönster sönder, medan den andra endast fick bucklor i plåten. Inga människor skadades.

Redlepolis kallades till platsen, och terrängen i närheten av vägen finkammades utan att förövarna kunde anträffas. Troligen är det några pojkar som skjutit med slangbågar. Den mest rampunerade bussen måste ta ur trafik.

— till socialdemokraterna, Sörmlands Nyheter (fp) vänder sig vidare mot kritiken av Karl Kilanos kandidatur:

Han har funnit-otrihseten inom sitt gamla parti tryckande och att folkpartiet med en respekt för personligheten och friheten bättre svarar mot hang ideal ... När man kritiserar hans åsiktsförkndring, synes man glömma att det socialdemokratiska gastlet ingalunda vägrat att i sin famn upptaga folk från andra partier och man förbiser att man t. o. m. på stående fot gett dem mandat i riksdagen och andra offentliga förtroendeuppdrag. Även högermän har nagn tagit med om och i något fall gjort dem till landstingsmän. Och partiet i stort sett har ej dragit sig för att ta emot både kommunister, syndikalister och borgerliga och gett dem framstående platser.

Kungaklockor på jubileumsexpo

En urutställning med många av de svenska kungarnas klockor tillsammans med de modernaste schweiziska kvalitetsuren öppnas den 1 oktober på Nordiska museet av prins Bertil. Utställningen är anordnad i samband med Sveriges urmakareförbunds, Sv. stjärnurmakarnas, 60-årsjubileum, som firas dagen innan med högtidssammanträde och middag.

"Sekler och Sekunder" blir namnet på expoén över klockornas stilutveckling och urmakarhantverkets tekniska framsteg. Urmakarens yrke kommer att belysas med såväl en historisk som en modern verkstad. En stor samling historiska klockor från Nordiska museet, Nationalmuseum, Slottet och Livrustkammaren har sammanförts av intendent Bengt Bengtsson.

De svenska importörerna av schweiziska kvalitetsur har genomsamt lämnat bidrag till den moderna avdelningen, som också innefattar prov på nutida svensk klockproduktion.

Den märkligaste klockan på utställningen blir enligt Bengtssons mening Karl XI:s fickur, som inte tidigare varit offentligt utställt. Vacker är vidare drottning Kristinas klocka, också den ett fickur. En verklig praktsak med en något oklar historia är en klocka som Oscar II fick i present av Nordenskiöld på denne återvände från sin Vegaexpedition. Han hade kommit över den i en fjord uppe i Nordnorge. Hur en klocka med en så sydländsk exterior som denna, med en negerpojke och ett lejon i hand hamnat uppi Nordnorge vet man inte. Men vad man vet är att när klockan slår ruskar lejonet på huvudet.

Femåring bortsänd, hämtning överklagad

Överexekutors utslag om handräckning för att återföra den femåriga flickan Ann-Kristine från morföräldrarna i Lund till fadern i Olofström har nu av de förra fått lagakraftvinn bevarkten.

Klagandena hemställer att hovrätten måtte ogilla den begärda handräckningen, och vidare yrkas att verkställigheten av överexekutors utslag omedelbart måtte inhiberas i avvaktan på hovrättens beslut. I samband med överklagandet har morföräldrarna skickat bort flickan från Lund till annan plats.

(DN, Malmö.)

Olika uppgifter om Nässjökrocken

Förhör hölls på lördagen i Nässjö med kontorist Yngve Bergman, som tjänstgjorde som täglärarare vid Nässjö godsbangård på onsdagskvällen när två godståg kolliderade vid infarten från Falköpingshanan.

Enligt tåglärarerarens uppfattning var tågvägen klar för lokalgodståget från Falköping, men detta stridet med växlingspersonalens uppgift. Lokföraren på Falköpingståget har tidigare berättat att tåglärarerarens uppfattning att signalerna visade klart för lokalgodståget. Uppgift står alltså mot uppgift, och nya förhör kommer därför att hållas med personalen. (TT, Nässlö.)

PLANERA NU

för att bygga eget hem i höst eller till våren.

...Ni kan vilja någon av våra snabbmonterade, varma och billiga konstruktioner i finullstegel, betong, lättbetong eller trä.

Förmånliga lånevillkor, intill 90 % för villa och tomt, varav 8.000 i kapitalunvention. Låg ränta *(3 %).

Vi hjälper Er gärna med allt.

Svenska Teknikhus AB
Tel. 51 22 00 — 51 22 25
Jacob Westinggatan 5 — Stockholm

Undertecknad tänker bygga och rekvirerar härmed Ert prospekt.
Tomt finns/Finns ej.

Namn: .....
Adress: .....
Postadr.: .....
Telefon: ..... DN
OMBUD ANTAGAS.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för riksamtal: 22 40 10
Telegramadress: Dagenyheter Postgiro) 1616 (för annonser) nummer) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten
Trafiken sökvaxt kl. 1630—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ehlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudstedt
Dagens Nyheters Aktiebolag
Verkst. direktör: Helge Hedborn
PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan
Stor-Stthlm Sverige tillsammanslagda landet
Månad ..... kr. 6:— kr. 5:75
Kvartal ..... „ 17:50 „ 16:75
Halvår ..... „ 34:50 „ 33:—
ANNONSPRISLISTA fastställd 17 1952 tillämpliglen på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1952.

Engelsk wilton och Svensk velour

Gångmatta i Engelsk Wilton prisexempel:
70 cm 59:—
90 cm 83:—
115 cm 104:—
per meter

Enfärgad Wilton i underbara färger för heltäckning av golv. 70 cm bredd Kr. 48:— per meter.

Engelska Wiltonmattor tål svåra påfrestningar och blir därför i längden utomordentligt praktiska. Välj i vårt förnämliga lager av Wilton i ljusa, glada färger och en mångfald praktfulla orientmönster till priser, som blir en angenäm överraskning för Er.

Den nya svenska Velourmattan har en alldeles speciell charm. Den kännetecknas av en mild och behaglig färgskala och finns i stort antal olika moderna mönster. Den svenska Velourmattan är precis vad man önskar sig till ett hem i den nya svenska stilen — elegant, vacker och "annorlunda". Den är dessutom slitstark och ligger perfekt på golvet. Ni måste helt enkelt komma in och se den. Se på priserna — de är faktiskt överkomliga!

Prisexempel:
135×190 cm ..... Kr. 225:—
165×235 „ ..... „ 340:—
195×285 „ ..... „ 485:—

Engelsk Wilton av finaste kamgarn, prisexempel:
135×235 cm Kr. 233:—
200×300 „ „ 450:—
230×320 „ „ 550:—
274×366 „ „ 755:—

Detta är endast exempel på några av de förmånliga erbjudanden vi kan göra. Rådfråga våra experter, som gärna står till tjänst med alla råd och anvisningar utan något som helst köpтvång.

RINGSTRÖM & KHAN
SVEAVÄGEN 32 VID CENTRUM Tel. 23 11 55

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.